

# Filosofian ja psykologian koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellinen kehittäminen ja profilointi

selvityshenkilö Ilkka Niiniluoto  
akateeminen sihteeri Kari Lehti

Strategia- ja vaikuttavuushanke  
UNIFI 16.12.2015

# SISÄLLYS

1. Selvityksen tavoitteet
2. Selvityksen toteutus
3. Filosofia ja psykologia akateemisina oppialoina
4. Filosofian nykytilanne
5. Psykologian nykytilanne
6. Yliopistokohtaisia huomioita
7. Suosituksia filosofian ja psykologian kehittämiseksi

## Lähteitä

Liite 1: Taulukko filosofian voimavaroista ja tuloksista

Liite 2: Taulukko psykologian voimavaroista ja tuloksista

## 1. Selvityksen tavoitteet

UNIFI ry:n hallitus päätti kokouksessaan 11.5.2015 käynnistää selvitystyön, joka koskee psykologian ja filosofian alojen koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellista kehittämistä ja profilointia. Kyseessä on strategia- ja vaikuttavuushanke, joka jatkaa ja täydentää aikaisemmin toteutettuja tai aloitettuja rake-hankkeita, jotka kattavat yhteiskuntatieteitä, kauppatieteitä, luonnontieteitä, lääketieteitä, vieraita kieliä ja kulttuureja, humanistisia tieteitä ja kasvatustieteitä. Aikaisemmissa hankkeissa ainoastaan yhteiskuntatieteiden työryhmän raportissa sivutaan lyhyesti filosofiaa siltä osin kuin se esiintyy oppiaineena yliopistojen yhteiskuntatieteellisissä tiedekunnissa, mutta muutoin filosofia ja psykologia on jätetty tarkastelujen ulkopuolelle.

Suomen yliopistojen rakenteellisesta kehittämisestä on keskusteltu jo 1990-luvun alusta lähtien. Maassa on väkilukuun nähden runsaasti yliopistoja ja niiden yksiköjä, joissa toimii pieniä oppiaineita vähäisillä voimavaroilla. Siksi tavoitteena on ollut etsiä ”kriittistä massaa” rakentamalla kansainvälisen kiinnostavuuden kannalta riittävän suuria kokonaisuuksia. Yliopistojen toiminnan laatua seurataan ja arvioidaan nykyisin monin tavoin, ja kilpailu erityisesti tutkimuksen alalla on entisestään koventunut, mikä näkyy vaikeutena ylläpitää Suomen tieteen tasoa kansainvälisissä vertailuissa. Yliopistojen oikeudellista autonomiaa vahvistettiin vuoden 2010 uudistuksessa, mutta niiden määrärahat eivät ole pysyneet kustannustason nousun vauhdissa. Tiukassa rahoitustilanteessa on entistä suurempi tarve purkaa yliopistojärjestelmän päällekkäisyyksiä ja etsiä kunkin yliopiston vahvuuksia.

Näin ollen UNIFI:n rake-hankkeiden ajankohtaisena taustana on pyrkimys parantaa koulutuksen ja tutkimuksen laatua sekä luoda edellytyksiä yliopistojen profiloitumiseen ja keskinäisen työnjaon selkeyttämiseen. Selvityksissä tulisi tarkastella yliopistojen oppiainevalikoimaa, koulutustarvetta ja koulutuksen mitoitusta opintojen eri tasoilla (kandidaatit, maisterit ja tohtorit) sekä vahvojen tutkimuskeskittymien luomista – kuitenkin niin, että alojen erityistarpeet otetaan huomioon. Varsinaiset päätökset rakenteistaan ja yhteistyöstään yliopistot tekevät autonomiansa, resurssiensa ja keskinäisten sopimustensa puitteissa.

Edellä mainittujen periaatteiden ohella selvityksessä on aiheellista ottaa huomioon toimintaympäristön muutokset. Globalisaation myötä yliopistojen toimintakenttä ja tiedeyhteisö ovat entistä kansainvälisempiä, mikä näkyy erityisesti opiskelijoiden ja tutkijoiden liikkuvuudessa sekä sähköiseen julkaisemiseen nojautuvassa avoimessa tieteessä. Yliopistojen tulosten mittaamisessa aikaisempaa suurempi paino on julkaisuilla, jotka Julkaisuforumissa jaetaan julkaisukanavan mukaisesti kolmeen laatuluokkaan. Samalla odotukset yliopistojen ja niiden tutkimuksen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ovat lisääntyneet (ks. Niiniluoto, 2015).

Ensisijaisesti tutkimuksen laatuun liittyvä kriittisen massan periaate korostaa suuruuden ekonomiaa, kun rakennetaan luovia ja rikastavia tutkimusympäristöjä. Suomen Akatemian

huippuyksiköt ovat tästä onnistuneita esimerkkejä. Vähemmälle huomiolle yliopistopoliittisessa keskustelussa on jäänyt periaate, jota voisi kutsua ”kriittiseksi diversiteetiksi”: koulutuksen laatua kohottaa opiskelijoiden mahdollisuus valita tutkintoonsa monipuolisia aineyhdistelmiä ja tutkimuksen laatua mahdollisuus aitoon monitieteellisyteen (ks. Niiniluoto, 2011). Tämän vuoksi kansainvälisissä yliopistoverkostoissa (kuten LERU) on kannettu huolta ”orkidea-aloista”, pienistä oppiaineista, joilla on merkittävä itseisarvo maailman ja kulttuurin ymmärtämisen kannalta. Orkideojen kukoistus edellyttää verkostoitumista yliopistojen sisällä lähialojen kanssa ja yhteistyötä yliopistojen välillä, sillä myös niiden kasvualustana voi toimia vain vahva tutkimus ja tutkimusperustainen opetus.

Monilla tieteenaloilla on hyviä perinteitä yliopistojen välisestä yhteistyöstä. Esimerkkejä tästä ovat 1990-luvulla perustetut valtakunnalliset tohtorikoulut ja psykologian alan Psykonet-yliopistoverkosto. Vuoden 2010 uudistuksen jälkeen yliopistot harkitsevat itsenäisesti, missä määrin ne haluavat osallistua maanlaajuisiin verkostoihin. Profiloitumistavoitteen ja keskinäisen kilpailun ei kuitenkaan tule estää yliopistojen oppialojen valtakunnallista yhteistyötä silloin, kun siihen on win-win-periaatteen mukaisesti rationaaliset perusteet.

Kriittisen massan tavoittelussa on huomattava myös kohtuullisuuden periaate: Suomen yliopistojärjestelmä on kokonaisuudessaan niin pieni, että monilla tieteenaloilla vasta kaikkien yksikköjen yhteenlasketut vakinaiset resurssit vastaavat amerikkalaisten huippuyliopistojen suuria laitoksia. Vertailukohteita onkin luontevaa etsiä samaa suuruusluokkaa olevista Euroopan maista. Kun opiskelijamäärät Suomessa ovat melko suuria, opettaja–opiskelija -suhteen osalta jäämme helposti jälkeen kansainvälisissä tilastoissa. Niukaksi jäävän perusrahoituksen rinnalla on kuitenkin otettava huomioon muut rahoituksen muodot: avainasemassa tieteenalojen menestykselle on niiden kyky hankkia laadun perusteella täydentävää tutkimusrahoitusta.

## 2. Selvityksen toteutus

UNIFI kutsui elokuussa 2015 psykologian ja filosofian rake-hankkeen selvityshenkilöksi kansleri Ilkka Niiniluodon, joka on teoreettisen filosofian emeritusprofessori Helsingin yliopistossa. Hankkeen akateemiseksi sihteeriä kutsuttiin Psykonet-verkoston koordinaattori Kari Lehti Turun yliopistosta.

Yliopistot nimesivät hankkeelle seuraavat yhteishenkilöt:

Aalto-yliopisto: vararehtori Eero Eloranta

Helsingin yliopisto: vararehtori Anna Mauranen

Itä-Suomen yliopisto: filosofisen tiedekunnan dekaani Markku Filppula

Jyväskylän yliopisto: professori Timo Ahonen

Lapin yliopisto: vararehtori Kaarina Määttä

Oulun yliopisto: humanistisen tiedekunnan dekaani Paula Rossi

Tampereen yliopisto: yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön johtaja Risto Kunelius

Turun yliopisto: vararehtori Riitta Pyykkö

Vaasan yliopisto: vararehtori Jari Kuusisto

Åbo Akademi: vararehtori Niklas Sandler ja professori Pekka Santtila

Selvitystyö aloitettiin syyskuussa keräämällä taustatietoja filosofian ja psykologian asemasta Suomen yliopistoissa. Yhteenveto esitetään luvussa 3 ja liitetaulukoissa.

Hyödyllisiä aikaisempia katsauksia filosofiasta ja psykologiasta löytyy Suomen Akatemian Suomen tieteen tilaa ja tasoa koskevien arvioiden tieteenalakohtaisista osista.

UNIFI:n vararehtorikokouksen 22.10.2015 yhteydessä järjestettiin yliopistojen yhteyshenkilöiden tapaaminen, johon oli annettu vastattavaksi seuraavat kysymykset:

- Minkälainen strateginen profilointisuunnitelma yliopistollasi on? Onko sillä vaikutusta filosofian ja psykologian asemaan omassa yliopistossasi?
- Minkälaiset valmiudet omalla yliopistollasi on kehittää näillä aloilla suurempia, vahvoja osaamiskokonaisuuksia ja kansainvälisesti kilpailukykyisempiä yksiköitä?
- Minkälaisia näkemyksiä omalla yliopistollasi on yliopistojen yhteistyöhön koulutuksen, jatkokoulutuksen ja tutkimuksen kehittämisessä?

Tapaamisessa olivat paikalla kaikkien yliopistojen edustajat, joista osa täydensi keskustelua myös kirjallisilla vastauksilla.

Yhteyshenkilöiden lisäksi on laajasti kuultu henkilökohtaisissa tapaamisissa alojen edustajia eri yliopistoista.

Filosofian alalta haastateltuja henkilöitä ovat

- teoreettisen filosofian professori Gabriel Sandu (Helsingin yliopisto)
- käytännöllisen filosofian professori, yhteiskuntatieteiden filosofian huippuyksikön TINT johtaja Uskali Mäki (Helsingin yliopisto)
- filosofian (ruots.) professori Jan von Plato (Helsingin yliopisto)
- filosofian professori Leila Haaparanta (Tampereen yliopisto)
- filosofian professori Arto Laitinen (Tampereen yliopisto)
- filosofian professori Mikko Yrjönsuuri (Jyväskylän yliopisto)
- käytännöllisen filosofian professori Juha Räikkä ja professori Joseph Almog (Turun yliopisto)
- filosofian professori Martin Gustafsson ja akatemialehtori Olli Lagerspetz (Åbo Akademi).

Lisäksi on seurattu Helsingin yliopiston Iso Pyörä-hankkeen valmistelua filosofia-aineiden tutkinto-ohjelman osalta sekä kuultu dekaani Arto Mustajokea, joka on toiminut puheenjohtajana Helsingin yliopiston rehtorin asettamassa filosofia-aineiden asemaa tarkastelevassa dekaanitason työryhmässä.

Psykologian alalta haastateltuja henkilöitä ovat

- psykologian professorit Jussi Saarinen, Kimmo Alho ja Katri Räikkönen (Helsingin yliopisto)
- psykologian professori Aarno Laitila (Itä-Suomen yliopisto)
- psykologian professori Timo Ahonen (Jyväskylän yliopisto)
- psykologian professori Kalevi Korpela (Tampereen yliopisto)

- psykologian professori Heikki Hämäläinen (Turun yliopisto) ja psykologian professori Pekka Santtila (Åbo Akademi)
- kognitiotieteen yliopistonlehtori Otto Lappi (Helsingin yliopisto).

Lisäksi Psykonet-verkosto on antanut lausunnon psykologian alan rakenteellisesta kehittämisestä. Kommentteja on saatu myös Suomen Psykologian Opiskelijoiden Liitolta.

### 3. Filosofia ja psykologia akateemisina oppialoina

Yliopistolaitoksen juurina antiikin Kreikassa ovat Platonin Akademia ja Aristoteleen Lykeion. Siten filosofiaa voi pitää maailman vanhimpana ja alkuperäisimpänä akateemisena oppialana. Keskiajalla perustetuissa yliopistoissa teologista tiedekuntaa pidettiin korkeimpana, mutta 1640 perustetussa Turun Akatemiassa filosofialla oli kaksi tärkeää professuuria: tieteellisen ajattelun taitoa opettava teoreettinen filosofia sekä eettisiä ja poliittisia hyveitä opettava käytännöllinen filosofia. 1800-luvun sivistysyliopistossa filosofia asettui oppineisuuden keskiöön, mikä näkyy edelleen laajasti käytetyissä tutkintonimikkeissä ”filosofian maisteri” ja ”filosofian tohtori”.

Psykologia kuului pitkään teoreettisen filosofian oppituolin piiriin. Sen kehittyminen empiiriseksi erityistieteeksi alkoi 1880-luvulla kokeellisen psykologian myötä, mutta Helsingissä psykologia itsenäistyi filosofiasta vasta 1948, kun professori Eino Kaila siirtyi Suomen Akatemiaan. Sitä ennen maan ensimmäinen sielutieteen professorin virka oli perustettu 1936 Jyväskylän kasvatustieteelliseen korkeakouluun.

Vaikka filosofialla ja psykologialla on pitkä yhteinen historia, ne ovat kasvaneet erilleen akateemisina oppialoina. Filosofian luonteessa korostuu vapaan sivistyksen perinne, kun taas psykologia on 1950-luvulta lähtien vakiintunut ammatilliseksi koulutusalaaksi.

**Filosofia** tarkastelee kriittisen kyselyn ja argumentaation avulla käsitteellisiä, normatiivisia ja katsomuksellisia ongelmia, joiden kohteet voivat liittyä yhtä lailla tieteenharjoitukseen, kulttuuriin, yhteiskuntaan ja arkielämään. Filosofian perinteisiä osa-alueita ovat logiikka, metafysiikka, tietoppi, tieteenfilosofia, etiikka, yhteiskuntafilosofia sekä näiden historia, mutta niiden rinnalle on noussut temaattisia tai soveltavia eritysaloja, kuten kielifilosofia, mielenfilosofia, taiteenfilosofia, uskonnonfilosofia, historianfilosofia, tekniikan filosofia, ympäristöfilosofia, kasvatustieteiden filosofia, oikeusfilosofia ja ammattien etiikka. Filosofialle on tyypillistä, että sen piirissä on kilpailevia suuntauksia, jopa keskenään riiteleviä koulukuntia, joilla on erilaiset näkemykset filosofian tehtävistä ja menetelmistä. Kaiken kaikkiaan filosofia on onnistunut säilyttämään asemansa itsenäisenä tutkimusalueena, jolla on samalla kytkentöjä moniin muihin tieteenaloihin yli tavanomaisten tiedekuntarajojen. Tämä näkyy myös siinä, että filosofia pääaineena sijoittuu monin eri tavoin yliopistojen tiedekunta- ja laitoseräisiin, ja toimii lisäksi suosittuna sivuaineena miltei minkä tahansa muun pääaineen rinnalla.

Filosofia on tutkimusintensiivinen ala, jonka piirissä on keskimääräistä enemmän halukkuutta jatko-opintoihin ja tutkimustehtäviin oman tieteen piirissä. Opiskelijat voivat hankkia pätevyyden

filosofian opettajiksi lukioissa (uudessa tuntijaossa kaksi pakollista kurssia) ja pienillä täydennyksillä elämäntutkimustiedon opettajiksi. Filosofian ja elämäntutkimustiedon opettajat ry:ssä (Feto) on yli 200 jäsentä. Filosofian opinnot tarjoavat yleisiä valmiuksia kriittiseen ajatteluun ja eettiseen harkintaan, joten valmistuvat maisterit ovat ”generalisteja”, jotka voivat sijoittua monenlaisiin työtehtäviin mm. koulutuksen, kulttuurin, median, hallinnon ja organisaatioiden piirissä.

Suomalainen filosofia teki kansainvälisen läpimurtonsa 1900-luvun alussa Edvard Westermarckin tutkimuksilla moraalien evoluutiosta ja vuosisadan puolivälissä Eino Kailan oppilaiden ansiosta. Georg Henrik von Wrightin ja Jaakko Hintikan työt filosofisen logiikan ja tieteenfilosofian aloilla ovat maamme humanistisen tutkimuksen huippusaavutuksia. Tähän korkeatasoiseen tutkimuspanokseen on liittynyt osallistuvan filosofian perinne J. V. Snellmanin kansallisesta herätystyöstä Westermarckin uskontokritiikkiin ja G. H. von Wrightin aikalauskritiikkiin: suomalaiset filosofit ovat aktiivisesti osallistuneet julkiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun.

**Psykologia** tutkii inhimillistä ajattelua ja käyttäytymistä käyttäen hyväkseen empiirisiä, kokeellisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Alan koulutus nojautuu vahvaan tutkimusperinteeseen, jonka erikoisaloja ovat mm. havaintopsykologia, kognitiivinen psykologia, neuropsykologia, kehityspsykologia, terveystieteellinen psykologia ja työn psykologia. Jakoa yleiseen ja soveltavaan psykologiaan pidetään vanhentuneena. Psykologian maisteri (PsM) on yleistutkinto, jonka saatuaan valmistunut voi anoa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralta oikeutta harjoittaa psykologin ammattia laillistettuna psykologina. PsM-tutkinto antaa valmiudet tieteelliseen jatkokoulutukseen päämääränä psykologian tohtorin tutkinto ja erikoispsykologin koulutukseen viidellä erikoisalalla<sup>1</sup>. Näihin lukeutuvat mm. neuropsykologian ja psykoterapian koulutus. Lähialat, kuten kasvatustieteellinen psykologia ja sosiaalipsykologia, eivät anna tätä ammatillista pätevyyttä.

Valmistuneet psykologit sijoittuvat tehtäviin mm. terveydenhoidossa, kouluissa, perheneuvoloissa, ammatinvalinnassa ja työelämän organisaatioissa. Osa heistä toimii yksityisinä yrittäjinä. Laillistettuja psykologeja on Suomessa noin 5000, ja alan koulutustarve on melko tarkkaan arvioitavissa.

Kontaktipintaa filosofian ja psykologian välillä löytyy yhä klassisissa mielenfilosofian kysymyksissä ja uudeksi monitieteiseksi oppiaineeksi 1980-luvun lopulla suunnitellun kognitiotieteen piirissä.

---

<sup>1</sup> Erikoispsykologikoulutus on perinteisesti johtanut psykologian lisensiaatin tutkintoon, mutta vuoden 2016 alusta alkaen erikoispsykologikoulutus tarjotaan uusimuotoisena erikoistumiskoulutuksena, joka on ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistävää koulutusta korkeakoulututkinnon suorittaneille tai vastaavan osaamisen saavuttaneille. Ks. <http://www.unifi.fi/erikoistumiskoulutus/>

#### 4. Filosofian nykytilanne

Helsingin yliopistossa on säilytetty perinteinen jako teoreettisen ja käytännöllisen filosofian oppiaineisiin, ja niiden täydennykseksi perustettiin 1940 ruotsinkielinen filosofian professuuri, joka kattaa koko filosofian alueen. Uudet yliopistot Åbo Akademi (1918) ja Turun yliopisto (1921) perustivat heti filosofian professuurit. Jyväskylän kasvatustieteelliseen korkeakouluun perustettiin 1935 filosofian ja teoreettisen kasvatustieteen professuuri, ja Tampereen yliopistoon 1966 filosofian professuuri, opetusalan logiikka ja tietoteoria. Joensuun yliopistoon perustettiin 1989 filosofian apulaisprofessuuri, mutta se on sittemmin lakkautettu Itä-Suomen yliopistossa.

Nykyisin filosofiaa voi opiskella maisterin ja tohtorin tutkintoon johtavana pääaineena viidessä yliopistossa: Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto ja Åbo Akademi. Itä-Suomen yliopistossa filosofia ja oikeusfilosofia menettivät pääaineen aseman 2011.

Helsingin yliopistossa teoreettinen filosofia ja ruotsinkielinen filosofia kuuluvat filosofian, historian, kulttuurin ja taiteen tutkimuksen laitokseen humanistisessa tiedekunnassa, käytännöllinen filosofia politiikan ja talouden tutkimuksen laitokseen valtiotieteellisessä tiedekunnassa. Näiden kolmen oppiaineen lisäksi yliopistossa on muutamia lähialojen professoreita: humanistisessa tiedekunnassa voi opiskella estetiikkaa ja semiotiikkaa, teologisessa tiedekunnassa uskonnonfilosofiaa ja sosiaaliettiikkaa, oikeustieteellisessä tiedekunnassa yleistä oikeustiedettä (sisältää oikeusfilosofiaa) ja valtiotieteellisessä tiedekunnassa tieteen ja teknologian tutkimusta. Aleksanteri-instituutissa on venäläisen filosofian ja aatehistorian professori.

Jyväskylän yliopistossa filosofia sijoittuu yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitokselle yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Lisäksi kasvatustieteellisessä tiedekunnassa on kasvatustieteen ja filosofian opetusta.

Tampereen yliopistossa filosofian tutkinto-ohjelma kuuluu yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikköön. Lisäksi on tarjolla kasvatustieteen opetusta. Tampereen yliopisto on koordinoitunut filosofian valtakunnallista tohtorikoulua, jonka nykyinen rahoitus päättyy vuoden 2015 lopussa.

Turun yliopistossa filosofia kuuluu käyttäytymistieteiden ja filosofian laitokseen yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Lisäksi lääketieteellisessä tiedekunnassa on lääketieteellisen etiikan professori.

Åbo Akademiassa oppiaine filosofi kuuluu laitokseen Kultur, historia och filosofi tiedekunnassa Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi. Lisäksi teologian laitoksella on oppiaineena teologisk etik med religionsfilosofi.

Edellä mainittujen pääaineopintojen lisäksi filosofiaa voi suorittaa sivuaineena aineopintoihin asti Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksella (Joensuu) ja yhteiskuntatieteiden laitoksella (Kuopio) (60 op), Oulun yliopiston humanistisessa tiedekunnassa (60 op) ja Vaasan yliopiston julkisjohtamisen yksikössä (65 op). Lapin yliopistossa on tarjolla filosofian perusopinnot (25 op).

Aalto-yliopistossa on soveltavan filosofian professori tuotantotalouden laitoksella perustieteiden korkeakoulussa ja filosofian professori kauppa- ja korkeakoulun johtamisen laitoksella.



Liitteen taulukkoon 1 on koottu muutaman vuoden keskiarvoina ilmaistuja tunnuslukuja filosofian pääaineohjelmista kuudessa yliopistossa (ISY on vielä mukana tilastoissa). Niissä on yhteensä 16 professoria ja 20 opettajaa, vuosittain otetaan uusia opiskelijoita 68, kandidaatin tutkintoja suoritetaan 81, maisterin tutkintoja 64 ja tohtorin tutkintoja 8. Ensisijaisten hakijoiden määrä on yli 300 (ÅA:n luvut puuttuvat), läpäisyprosentit vaihtelevat välillä 24–45, ja työllistymisprosentit välillä 48–74. Näiden lukujen valossa filosofia on valtakunnallisesti varsin suosittu mutta vakinaisilta voimavaroiltaan pieni oppiaine, jonka määrälliset koulutustulokset ovat korkeintaan kohtalaisia.

Kuva kuitenkin muuttuu, kun otetaan huomioon pääosin täydentävällä rahoituksella palkatut tutkijat, joita on yhteensä 108. Kaikki viisi pääyliopistoa ovat varsin tehokkaasti onnistuneet hankkimaan Suomen Akatemian tutkimushankkeita ja säätiöiden apurahatutkijoita. Suurin ja kansainvälinen tutkimusprojekti on Helsingin yliopistossa käytännöllisen filosofian yhteyteen sijoittuva yhteiskuntatieteiden filosofian huippuyksikkö TINT. Myös Helsingin yliopiston Tutkijakollegium (Helsinki Collegium for Advanced Studies in Humanities and Social Sciences) on kovan kilpailun perusteella tarjonnut määräaikaista tutkijan paikkoja kotimaisille ja kansainvälisille filosofeille. Vuosittaisten julkaisujen kokonaismäärä on 568, joista julkaisufoorumien luokkiin 1–3 sijoittuvia vertaisarvioituja artikkeleita on 342. Tämä osoittaa filosofien aktiivisuutta sekä tutkimuksessa että yleistajuisina julkaisuina ilmenevässä yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.

Julkaisujen määrän ja laadun osalta Helsingin yliopisto on selvästi kärkiasemassa, kun taas muut yliopistot ovat varsin tasavertaisia. Tämä tuloksellisuus näkyy myös filosofian tieteenalakohtaisessa QS World University Rankingissa, jossa Helsingin yliopiston paras sijoitus on 46, Turun yliopiston välillä 101–150, Jyväskylän ja Tampereen yliopistojen välillä 151–200, ja Åbo Akademi jää ilman sijoitusta.

## 5. Psykologian nykytilanne

Psykologiaa voi opiskella maisterin ja tohtorin tutkintoon johtavana pääaineena kuudessa yliopistossa: Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto ja Åbo Akademi. Nämä kuusi yliopistoa muodostavat alan koulutusta koordinoivan Psykonet-yliopistoverkoston.

Helsingin yliopistossa psykologia kuuluu käyttäytymistieteiden laitokseen käyttäytymistieteellisessä tiedekunnassa. Samaan laitokseen kuuluu oppiaineena kognitiotiede. Kasvatuspsykologiaa opetetaan saman tiedekunnan opettajankoulutuslaitoksessa. Lääketieteellisessä tiedekunnassa annetaan psykiatrian ja psykoterapian koulutusta, valtiotieteellisessä tiedekunnassa opetetaan suomeksi ja ruotsiksi sosiaalipsykologiaa.

Itä-Suomen yliopistossa psykologia sijoittuu kasvatustieteiden ja psykologian osastoon filosofisessa tiedekunnassa. Lisäksi opetetaan oikeuspsykologiaa filosofisessa tiedekunnassa, sosiaalipsykologiaa yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnassa ja oppiainevalikoimasta poistuvaa kognitiotiedettä luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunnassa.

Jyväskylän yliopistossa psykologian laitos kuuluu yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. Lisäksi tietojenkäsittelytieteen laitoksella opetetaan kognitiotiedettä. Yliopiston kanssa läheisessä

yhteistyössä on oppimisvaikeuksien monitieteisen tutkimuksen ja kehittämistyön yksikkö Niilo Mäki Instituutti.

Tampereen yliopistossa psykologian tutkinto-ohjelma kuuluu yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikköön.

Turun yliopistossa psykologia kuuluu käyttäytymistieteiden ja filosofian laitokseen yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Turun yliopisto on hoitanut Psykonetin ja psykologian valtakunnallisen tohtoriohjelman koordinaatiotehtävän.

Åbo Akademiassa oppiaine psykologi kuuluu tiedekuntaan Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi.

Edellä mainittujen pääaineopintojen lisäksi Aalto-yliopiston tuotantotalouden laitoksella on työpsykologian ja tietojohdamisen professori sekä työ- ja organisaatiopsykologian professori. Lapin yliopistossa on soveltavan psykologian ja johtamisen psykologian opetusta yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Oulun yliopistossa voi suorittaa kasvatopsykologiaa pääaineena kasvatustieteiden tiedekunnassa.

Psykologian professionaalinen orientaatio on ollut tärkeä motiivi kuuden yliopiston vuonna 1989 perustamalle Psykonet-verkostolle, joka pyrkii varmistamaan alalta valmistuvien pätevyyden ammatillisiin tehtäviin. Perustutkinto-opetus tarjotaan kaikissa jäsenyliopistoissa vuorovaikutteisena kontaktiopetuksena tai tietoverkkovälitteisenä etäopetuksena, jonka järjestelyvastuu on jaettu yliopistojen vahvuuksien mukaisesti. Myös osa aine- ja syventävistä opinnoista on yhteisiä. Harjaantumista ammatin valmiuksiin kehitetään klinikkaopetuksen avulla. Erikoispsykologikoulutuksen työnjako on sovittu yliopistojen kesken seuraavasti: kliininen terveystieteiden psykologia (ISY), lapset ja nuoret (TY ja ÅA), neuropsykologia (HY), psykoterapia (JY) sekä työ- ja organisaatiopsykologia (TaY). Lisäksi Psykonet koordinoi psykologian valtakunnallista tohtoriohjelmia.

Liitteen taulukkoon 2 on koottu muutaman vuoden keskiarvoina ilmaistuja tunnuslukuja psykologian pääaineohjelmista kuudessa yliopistossa. Niissä on yhteensä 35 professoria ja 51 opettajaa, vuosittain otetaan uusia opiskelijoita 238, kandidaatin tutkintoja suoritetaan 286, maisterin tutkintoja 281 ja tohtorin tutkintoja 60. Erikoispsykologin koulutuksesta valmistuu 25 vuosittain. Ensisijaisten hakijoiden määrä on yli 4200, läpäisyprosentit vaihtelevat välillä 64–82, ja työllistymisprosentit välillä 87–97. Näiden lukujen valossa psykologia on erittäin suosittu oppiaine, hakupaine on suuri, voimavarat kohtalaiset, ja koulutustulokset ovat vahvoja.

Pääosin täydentävällä rahoituksella palkattuja tutkijoita on yhteensä 192. Kaikki kuusi pääyliopistoa ovat onnistuneet hankkimaan Suomen Akatemian tutkimushankkeita, mutta aikaisemmat huippuyksiköt eivät ole saaneet jatkajia psykologian alalla. Vuosittaisten julkaisujen kokonaismäärä on 538, joista julkaisufoorumien luokkiin 1–3 sijoittuvia vertaisarvioituja artikkeleita on 409. Siten psykologien suhteellinen julkaisuaktiivisuus jää jonkin verran jälkeen filosofeista.

Jufo-tilastojen mukaan Helsingin yliopisto on kärkiasemassa julkaisujen määrän ja laadun osalta, Jyväskylän yliopisto on toisella sijalla ja Turun yliopisto kolmannella sijalla. Tämä tuloksellisuus näkyy myös psykologian tieteenalakohtaisessa QS World University Rankingissa, jossa Helsingin yliopiston paras sijoitus on sijoilla 51–100, Jyväskylän yliopiston ja Turun yliopiston välillä 101–150, Åbo

Akademien välillä 151–200, kun taas Itä-Suomen yliopisto ja Tampereen yliopisto jäävät ilman sijoitusta.

Toisaalta Suomen Akatemian Tieteen tila -raportissa 2014 käytettyjen bibliometrinen mittareiden (normalisoitu viittausindeksi ja top 10-indeksi) mukaan Turun yliopiston psykologia sijoittuu Helsingin yliopiston ja Jyväskylän yliopiston edelle. Oman erikoistapauksensa muodostaa Aalto-yliopisto, jossa on Tieteen tila 2014 -raportin mukaan huomattavasti enemmän psykologian alan henkilöstöä kuin Itä-Suomen yliopistolla ja Åbo Akademiilla, vaikka se ei kuulu psykologian tutkintoja antaviin yliopistoihin. Aalto-yliopistossa on vastaavasti runsaasti Web of Science -tietokannan mukaisia julkaisuja, jotka eivät näy opetushallinnon Vipunen-tietokannassa. Näitä tuloksia selittää pääosin Aalto-yliopiston panostus aivotutkimukseen liittyviin mittaus- ja kuvantamislaitteisiin.

## 6. Yliopistokohtaisia huomioita

Monissa yliopistoissa on käynnissä profiloitumiseen ja rakenteisiin liittyviä sisäisiä muutosprosesseja, jotka vaikuttavat myös filosofian ja psykologian asemaan ja tulevaisuuden näkyymiin.

### *Helsingin yliopisto*

Helsingin yliopiston muutosohjelmaan sisältyy säästötavoitteiden ohella uudistuksia tiedekunta- ja tutkintorakenteessa. Yliopiston hallitus on hyväksynyt vuosille 2017–20 kolme strategista painoalaa, joista psykologiaan ja filosofiaan liittyviä ovat elämäntieteet ja ihmismieli muuttuvassa maailmassa.

Psykologia (logopedian kanssa) on siirtymässä käyttäytymistieteellisestä tiedekunnasta lääketieteelliseen tiedekuntaan, minkä kautta se profiloituu Behavioral Life Sciences -alueelle. Perusteluna on nykyisen tutkimuksen orientaatio Helsingissä (perinteisen havaintopsykologian rinnalla kliininen neuropsykologia, behavioral brain research, life-course epidemiology ja behavioral genetics), liittyminen uuteen Helsinki Life Science Centeriin sekä mahdollisuus entistä paremmin kouluttaa terveydenhuollon ammattihenkilöstöä. Muutto keskustakampukselta Meilahteen tuo lähemmäksi myös Helsingin yliopiston, Aalto-yliopiston ja HUS:n yhteiset tutkimusinfrastruktuurit (aivokuvantaminen, Biomag, AMI-keskus). Muuton myötä kognitiotiede, jolla ei ole lääketieteellistä kytkentää, jää kodittomaksi.

Samalla keskustakampuksen viiden tiedekunnan rakennetta on harkittu muutettavaksi niin, että tiedekuntia olisi vain yksi tai sitten teologit ja kasvatustieteilijät liittyvät humanisteihin ja oikeustieteilijät valtiotieteisiin. Tämä antaisi tilaisuuden yhdistää yliopiston kolme filosofiaoppiainetta samaan tiedekuntaan, joka luontevimmin olisi laajennettu humanistinen tiedekunta.

Yliopiston tutkintorakennetta kehitetään Iso Pyörä-hankkeessa, joka Bolognan prosessin hengessä pyrkii laaja-alaisempiin kandidaattiohjelmiin ja niitä jatkaviin temaattisiin maisteriohjelmiin.

Humanistisessa tiedekunnassa on jo päätetty korvata nykyiset 43 oppiainetta (30 hakukohdetta) kuudella kandiohjelmalla, joista filosofian kandiohjelma sisältää nykyiset oppiaineet teoreettinen filosofia, filosofia (ruots.) ja käytännöllinen filosofia. Ohjelman vuosittaisena sisäänottona on 30 opiskelijaa. Jatkossa filosofialla on oma maisteriohjelma, jossa voi olla erillisiä linjoja. Uskonnonfilosofia ja oikeusfilosofia ovat jäämässä mainitun kandiohjelman ulkopuolelle, mutta niiden yhteistyötä tulisi kehittää maisteri- ja tohtoriopintojen tasoilla.

Helsingin yliopisto on profiloitunut analyttiseen filosofiaan vahvuusalueinaan erityisesti logiikka, tieteenfilosofia ja systemaattinen filosofia. Tutkimusta tehdään myös filosofian historian, tieto-opin ja etiikan aloilla. Helsingin yliopisto on filosofian osalta mukana laajassa eurooppalaisessa Giessenin yliopiston koordinoimassa kulttuurintutkimuksen tohtoriohjelmassa PhDnet in philosophy, samoin pohjoismaisissa logiikan ja pragmatismien verkostoissa.

### *Itä-Suomen yliopisto*

Itä-Suomen yliopisto on jo profiloitunut siten, että filosofian pääaine on korvattu sivuaineopinnoilla. Lehtorin erikoisala Kuopiossa on ympäristöfilosofia. Psykologian aloituspaikkoja on nostettu ministeriön myöntämän koeajan mukaisesti 40:een. Perusteluna oli hakupaine ja hyvä työllistyminen. Aktiivisia aloja Joensuussa ovat terveystieteiden psykologia (erikoispsykologian vastuualue) ja psykoterapeuttikoulutus (yhteistyötä Jyväskylän kanssa). Neuropsykologiassa ongelmana on etäisyys Kuopiosta. Oikeuspsykologiassa tarjotaan perusopintopakettia (25 op). Kognitiotiede tietojenkäsittelytieteen yhteydessä on päättymässä vuoden 2015 lopussa. Psykologia osallistuu yliopiston uusittuihin tohtoriohjelmiin (mm. terveyden ja hyvinvoinnin johtaminen). Karjala-hankkeet ovat olleet viime aikoina vaikeuksissa Venäjän muuttuneen tilanteen vuoksi.

### *Jyväskylän yliopisto*

Psykologialla ja kasvatustieteellä on vahva asema Jyväskylän yliopiston uudessa strategiassa, jonka yksi keskeisistä painoaloista on oppiminen, opetus ja kehitystä tukevat kasvu- ja oppimisympäristöt. Psykologia on siirtymässä kasvatustieteelliseen tiedekuntaan, mikä jatkaa kehitys- ja kasvatustieteiden pitkää (mutta nyt päättynyttä) huippuyksikön perinnettä. Kolmasosa Suomen psykologeista koulutetaan Jyväskylässä. Psykoterapian tutkimuksessa on laaja panostus (3 professoria, 11 koulutusohjelmaa ja klinikka). Uutena avauksena on monitieteinen mobiili-interventioiden tutkimus aivotutkimuskeskuksen yhteydessä. Kognitiotieteessä on tarjolla maisteriohjelma, mutta sen jatko on epävarmaa. Lisävahvuutena on säätiöpohjainen Niilo Mäki instituutti.

Filosofia liittyy Jyväskylän yliopiston strategiseen painoalaan ”kielet, kulttuuri ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa”. Filosofian oppiaine on siirtymässä humanistiseen tiedekuntaan, mutta yhteistyö myös valtio-opin kanssa on merkittävää. Vahvuusaloja ovat filosofian historia,

fenomenologia ja sukupuolentutkimus. Näillä aloilla oppiaine on aktiivisesti mukana pohjoismaisten verkostojen yhteistyössä.

### *Tampereen yliopisto*

Tampereella on käynnissä suurisuuntainen hanke ”Tampere 3” yliopiston, Teknillisen yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhdistämiseksi. Yliopisto profiloituu terveyden ja yhteiskunnan tutkimukseen. Erikoispsykologian vastuualana on työ- ja organisaatiopsykologia. Tutkimusaiheita ovat mm. sosiaalinen kognitio, kognitiivinen käyttäytymisterapia, autismi ja ihminen-konevuorovaikutus. Uutena avauksena on ympäristöpsykologia.

Filosofia kuului Tampereella pitkään luonnontieteelliselle koulutuslalle matematiikan ja tilastotieteen kanssa, mutta siirtyi 2008 humanistiselle koulutuslalle historian kanssa. Estetiikalla oli oma linjansa filosofiassa, ja työnjako logiikassa jatkuu matemaatikkojen kanssa. Koulutuksen palvelutehtävään, joka saa uusia tehtäviä Tampere 3-projektin myötä, ovat kuuluneet tieteenfilosofia ja tutkimuksen etiikka. Nykyisiä tutkimusaloja ovat nykyfilosofian historialliset juuret, inhimillinen rationaalisuus ja yhteiskuntafilosofia. Tampereen yliopisto on tehnyt aloitteen filosofian valtakunnallisen tohtorikoulutusverkoston perustamisesta.

### *Turun yliopisto*

Turun yliopistossa teoreettinen filosofia ja käytännöllinen filosofia olivat pitkään yhteisessä laitoksessa metodiaineisiin kuuluvan tilastotieteen kanssa. Vuosina 2006–2013 toimi yhteistyössä valtio-opin kanssa huippuyksikkö Public Choice Research Centre. Koska käytännöllinen etiikka ja yhteiskuntafilosofia (mm. oikeusfilosofia ja demokratiatutkimus) ovat oppiaineessa vahvoja aloja, filosofia on siirtymässä politiikan tutkimuksen laitokseen vuoden 2016 alusta. Toinen Turun yliopiston filosofian painopistealue on uuden ajan filosofian historia. Turun yliopiston ja Åbo Akademin filosofian oppiaineet ovat solmineet 2014 sopimuksen yhteistyöstä, jonka puitteissa voidaan antaa joustavasti koulutusta kolmella kielellä.

Turun yliopisto on kognitiivisen psykologian keskus Suomessa, jossa tutkitaan mm. kielen psykologiaa ja oppimista. TY:n ja ÅA:n psykologit ja logopedit ovat perustaneet tutkimuksen ja koulutuksen yhteiselimen Turku School of Behavioral Sciences. Teknisenä apuna ovat kansallinen PET-keskus ja aivokuvantamista koordinoiva TY:n ja ÅA:n yhteinen Turku Brain and Mind Center. Muita keskeisiä aiheita ovat silmänliiketutkimus, tajunnantutkimus, evoluutiopsykologia, moniammatillinen opetuslinikka sekä lasten ja nuorten kehityspsykologian tutkimus, johon liittyy KiVa Koulu -interventio-ohjelma.

## *Åbo Akademi*

Åbo Akademin ensimmäinen filosofian professori oli maineikas Edvard Westermarck, jonka arkisto on edelleen tärkeä tutkimuskohde. Nykyinen professori on Ruotsista. Tutkimus keskittyy Wittgensteinin filosofiaan, luonnollisen kielen filosofiaan, historian filosofiaan ja filosofiseen antropologiaan. Koulutuksen yhteistyötä Turun yliopiston kanssa on kehitetty yllä mainitun sopimuksen puitteissa. Historian, kulttuurin ja filosofian kandidaatin ohjelmasta voidaan jatkaa filosofian maisteriohjelmaan. Tohtorikoulutuksessa tehdään yhteistyötä ruotsalaisten yliopistojen kanssa.

Åbo Akademin psykologia on menestyksellisesti harjoittanut yhteistyötä Turun yliopiston kanssa yllä kuvatuilla järjestelyillä mm. kognitiivisen neurotieteen sekä ihmisen toiminnanohjauksen ja työmuistin alueilla. Vahva erityisala on seksologia. TY ja ÅA tuottavat yhdessä erikoispsykologikoulutukseen lasten ja nuorten psykologian.

## *Aalto-yliopisto*

Aalto-yliopiston psykologian opetus liittyi alun perin Teknillisen korkeakoulun työn psykologiaan, mutta nykyisin siellä harjoitetaan ansiokasta tutkimustoimintaa myös Kylmälaboratorion aivokuvantamisen ja laskennallisen tieteen aloilla. Merkittävistä resursseista huolimatta psykologia ei kuulu yliopiston pääainevalikoimaan.

Aalto-yliopiston kaksi filosofian professoria ovat kansainvälisesti menestyviä tutkijoita, jotka tarjoavat hyödyllisiä täydentäviä opintoja luovan ongelmanratkaisun sekä liiketaloustieteen metodologian ja etiikan aloilta.

## *Lapin yliopisto*

Lapin yliopiston rehtori on teoreettisesta filosofiasta Helsingissä väitellyt mediatieteilijä. Filosofiaa kuitenkin tarjotaan vain suppea sivuainekokonaisuus muiden alojen tueksi. Myös psykologiassa on sivuaineopetusta. Laajennussuunnitelmia näiden alojen osalta ei ole esitetty.

## *Oulun yliopisto*

Oulun yliopistoon perustettiin 1970-luvulla yleisen aate- ja oppihistorian professuuri, jonka yhteydessä on harjoitettu filosofiaa sivuaineena ajoittain tohtorin tutkintoihin saakka. Filosofian voimavaroina ovat vakinainen lehtori ja 2014 perustettu *tenure track* apulaisprofessori, joiden erikoisalaja ovat ympäristöfilosofia ja historian filosofia.

Professorien johdolla annettava psykologian sivuaineopetus ja kasvatopsykologian pääaineopetus liittyvät Oulun yliopiston strategiseen painoalaan ”Understanding humanity in change”. Psykologia on suosittu sivuaine myös logopedian koulutusohjelmassa. Psykologit toimivat oppimisen tutkimusyksikössä LearnLab ja ihmistieteiden monitieteisessä tutkimuskeskuksessa Eudaimoniassa. Oulun yliopisto ei nykyisin kuulu Psykonet-verkostoon, mutta on hyödyntänyt Psykonetin perusopintopakettia ja on kiinnostunut liittymisestä sen yhteistyöhön.

### *Vaasan yliopisto*

Vaasan yliopisto on orientoitunut liiketoimintaan. Filosofiaa tarjotaan sivuaineena hallintotieteiden, erityisesti julkisjohtamisen oppiaineen yhteydessä. Opettajana toimii lehtorista 2015 korotettu yhteiskuntaetiikan professori, mutta suunnitelmia alan vahvistamiseksi ei ole näköpiirissä. Myöskään psykologian oppiaine ei kuulu tavoitteisiin Vaasassa.

## 7. Suosituksia filosofian ja psykologian kehittämiseksi

Suomalaiset yliopistot ovat kauttaaltaan tyytyväisiä filosofian ja psykologian oppiaineisiin omassa piirissään ja valmiita tukemaan niitä jatkossakin. Monissa yliopistoissa ja Psykonetin piirissä on jo ryhdytty toimiin alojen tutkimuksen ja koulutuksen profiloimiseksi.

### *Filosofia*

Filosofian asema Suomessa on vakiintunut vahvan tutkimusperinteen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ansiosta, joten sitä ei voi pitää uhanlaisena orkidea-alana. Filosofialla on tärkeä sivistävä palvelutehtävä tutkintojen monipuolistamisessa, jonka kautta se voidaan jatkossa kytkeä muiden oppiaineiden kanssa laaja-alaisiin tutkinto-ohjelmiin. Alan tutkimuksen ja identiteetin kannalta on kuitenkin tärkeää, että filosofiassa voidaan myös suorittaa pääaineen tasoisia opintoja kandidaatin, maisterin ja tohtorin tasolla. Näissä pääyksiköissä on oltava tarpeeksi monipuolinen alan perusopetus, mutta painoaloihin erikoistumisen osalta olisi vielä terävöitettävä valtakunnallista työnjakoa.

Filosofian pääyksiköiden sopiva ja riittävä määrä Suomessa on neljä: Helsinki, Turku, Tampere ja Jyväskylä, joissa pääaineiden määrä on vähenemässä seitsemästä viiteen. Uusien filosofian pääaineiden perustaminen ei ole perusteltua.

Helsingissä Iso Pyörä -uudistuksen myötä syntyvä filosofian tutkinto-ohjelma yhdistää kolme nykyisin itsenäistä filosofian oppiainetta, joiden kannattaa hallinnollisesti sijoittaa samaan

tiedekuntaan. Opetusta voidaan tarjota kolmella kielellä. Ruotsinkieliselle filosofialle ei tällöin nykyiseen tapaan tarvita erillisiä tutkintovaatimuksia. Dekaanin Mustajoki on ehdottanut koko ruotsinkielisen filosofian lakkauttamista Helsingissä ja siirtämistä Åbo Akademin hoidettavaksi, mutta yliopiston ruotsinkielisten asioiden neuvosto on tästä eri mieltä. Rake-hankkeen näkökulmasta voikin todeta, että valtakunnallisesti ei ole perusteltua heikentää maan vahvinta filosofian yksikköä. Lisäksi Helsingin ruotsinkielisen oppiaineen tulokset tutkimuksessa, tohtorikoulutuksessa ja yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa ovat parempia kuin ÅA:n. Sen toimintaan liittyy myös kansainvälisesti merkittävä Von Wright – Wittgenstein Archive. Helsingin yliopiston tulee jatkossa keskittyä logiikkaan, tieteenfilosofiaan ja systemaattiseen analyttiseen filosofiaan. Filosofian historiaa tutkitaan ERC-rahoitteen hankkeen puitteissa (*tenure track* apulaisprofessorin johdolla) ja teologiensa kanssa yhteisessä uskonnonfilosofiaan painottuvassa huippuyksikössä. Helsingissä on myös varauduttava 2017 päättyvän tieteenfilosofisen huippuyksikön TINT kansainvälisesti korkeatasoisen toiminnan jatkamiseen jossain muodossa, jolloin kannattaa harkita yhteistyötä monitieteisen Tutkijakollegiumin sekä tieteen ja teknologian tutkimuksen professorin kanssa.

Toinen laaja-alainen keskittymä saadaan aikaan Turussa tiivistämällä jo aloitettua yhteistyötä kahden yliopiston filosofia-aineiden välillä. Vaikka Åbo Akademin filosofia oli aiemmin lakkautusuhanalainen, sen jatkamista tukee mahdollisuus kolmikieliseen yhteistyöhön Turussa. Turun profiiliin kuuluvat uuden ajan filosofian historia, soveltava etiikka ja yhteiskuntafilosofia sekä luonnollisen kielen filosofia.

Jyväskylän yliopisto on täydentänyt profiiliaan filosofian historiasta mannermaisen filosofian (fenomenologia), feministisen filosofian ja sukupuolentutkimuksen suuntaan.

Tampereen yliopistossa filosofiaa on harjoitettu laajalla aihevalikoimalla, mutta jatkossa logiikan ja tieteenfilosofian tutkimus kannattaa keskittää Helsinkiin. Mahdollisuutta yhteiseen filosofian tutkintoon Turun yliopiston kanssa on selvitetty, mutta osapuolet eivät ole vielä kannattaneet alustavaa ehdotusta. Filosofian historian, tieteen- ja yhteiskuntafilosofian osalta Tampereen tulisi edelleen selkeyttää työnjakoa Turun ja Jyväskylän kanssa.

Tampereen yliopiston aloitteeseen filosofian valtakunnallisen tohtorikoulutusverkoston perustamiseksi vuoden 2016 alusta ovat toistaiseksi liittyneet JY, TaY, TY ja ÅA. Rahoitusta on saatu Koneen säätiöltä. Olisi suositeltavaa, että myös HY liittyisi tähän verkostoon, joka voi järjestää yhteisiä jatkokoulutuskursseja ja vuotuisia tohtoriopiskelijoiden työpajoja.

Filosofian opetusta on hajautettu pääyksiköiden lisäksi moniin muihin yliopistoihin. Vaikka filosofian sivuaineopinnot voivat tukea tutkintojen kriittistä diversiteettiä, kannattaa harkita, onko Joensuussa, Kuopiossa, Oulussa ja Vaasassa varaa ylläpitää aineopintojen taseisia tutkintovaatimuksia. Vaihtoehtona on Aalto-yliopiston tapaan filosofian täsmäopetus, joka sisällöllisesti tai metodisesti palvelee kyseisen korkeakoulun tutkintojen suorittamista. Samaan suuntaan voidaan edetä, jos muissakin yliopistoissa tehdään tutkintorakenteiden uudistusta Helsingin Ison Pyörän mallin mukaan.

Filosofian tapaisessa oppiaineessa ei ole mahdollista muodostaa tehokasta koordinoivaa organisaatiota – ”Filonetiä” – joka vastaisi psykologien Psykonet-verkostoa, mutta filosofit voivat kuitenkin käyttää mallina psykologien hyviä käytäntöjä. Tohtorikoulutuksen ohella on tarvetta



valtakunnalliseen yhteistyöhön, joka parantaisi mahdollisuuksia koulutuksen ja tutkimuksen aloilla. Esimerkiksi monissa yliopistoissa harjoitetaan filosofian historiaa niin, että antiikki (JY), keskiaika (HY) ja uusi aika (TY, TaY) täydentävät toisiaan. Opintosuoritusten korvaamiselle toisessa yliopistolla tulisi luoda joustava järjestelmä. Olisi myös sovittava siitä, kannattaako filosofian aineenopettajia valmistaa viidessä yliopistossa.

Kotimaisten ja kansainvälisten konferenssien sekä julkaisutoiminnan aloilla tärkeä valtakunnallinen toimija on ollut Suomen Filosofinen Yhdistys. Tampereella toimiva Eurooppalaisen filosofian seura on organisoinut filosofian verkkopalvelua *filosofia.fi*, jossa on mukana Åbo Akademi. Verkkokursseja ei kuitenkaan ole vielä kehitetty. Bergenin yliopiston kanssa on tehty yhteistyötä Wittgenstein-arkiston digitoinnissa, mutta muutoin filosofian alan infrastruktuurit ja avoimen tieteen mahdollisuudet odottavat selvitystään.

### *Psykologia*

Psykologian alalla yliopistojen yhteistyötä ja profiloitumista on jo esimerkillisellä tavalla toteuttanut Psykonet-yliopistoverkosto. Kaikki kyseiset kuusi yliopistoa (HY, ISY, JY, TaY, TY, ÅA) tunnustavat ja tunnustavat verkoston merkityksen alan kehittämiseksi ja ovat valmiita jatkamaan voimavaroillaan sen ylläpitämistä, mutta verkoston erityisasema on syytä tunnustaa yliopistojen jokaisella tasolla. Ottaen huomioon psykologian ammatilliseen tutkintoon liittyvän koulutustarpeen ja alan tutkimuksen kehittämismahdollisuudet, alan pääyksiköiden sopiva ja riittävä määrä on kuusi, eikä uusien psykologian pääaineiden perustaminen ole perusteltua.

Psykonetin piirissä on vahvistettu erikoispsykologikoulutuksen vastuujako, joka heijastelee myös tutkimuksen erityisiä osaamisalueita. Profiloitua viedä eteenpäin psykologian siirtyminen lääketieteelliseen tiedekuntaan Helsingin yliopistossa ja kasvatustieteelliseen tiedekuntaan Jyväskylän yliopistossa, Turun kahden yliopiston yhteiset kognitiivisen psykologian yksiköt sekä Tampereen yliopiston panostus työ- ja organisaatiopsykologiaan. Itä-Suomen yliopistossa on kohotettu opiskelijoiden sisäänottoa, mutta tutkimuksen osalta sen tulisi sisäisin järjestelyin vahvistaa terveystieteologiaa sekä täsmentää omaa profiiliaan ja yhteistyötään erityisesti Jyväskylän ja Tampereen kanssa.

Vuoden 2015 lopussa päättyvän psykologian kansallisen tohtoriohjelman toimintaa on tarkoitus jatkaa Psykonetin yhteydessä. Tämä tuo toimintaan lisähaasteita yliopistojen välisten resurssien jakoon liittyen.

Yliopistolaitoksen ajankohtaiset haasteet sekä uudistuva psykologian ja terveysalan lainsäädäntö antavat aihetta vahvistaa verkoston toimintaa luomalla monipuolinen "Psykonet 2.0". Yksi tavoite on saada psykologia yliopistojen rahoitusmallin alakohtaiseen rahoitusperusteeseen, jossa otetaan huomioon laitevaltaisuus sekä pienryhmä- ja klinikkaopetuksen tarve. Toinen tavoite on laatia systemaattinen selvitys psykologian infrastruktuureista, laitteista ja laboratorioista. Kolmas tavoite on muodostaa yliopistojen välisiä uusia temaattisia konsortioita, jotka ovat yksittäisiä yliopistoja vahvempia kansainvälisen tutkimusrahoituksen haussa. Tutkimusyhteistyötä on tiivistettävä myös lähitieteiden kanssa.

Psykonetin ulkopuolella annettava psykologian sivuaineopetus ja lähialat (kuten kasvatopsykologia ja sosiaalipsykologia) eivät anna alan ammatillista pätevyyttä, mutta ne voivat olla muista syistä kiinnostavia opiskelukohteita. Niiden rahoituksen mahdollisuudet on harkittava asianomaisissa yliopistoissa. Aalto-yliopiston panostus psykologiaan liittyvään aivokuvantamiseen on puolestaan perusteltavissa tutkimuksen edistämisen näkökulmasta.

Psykologiaan liittyvänä orkidea-alana kognitiotiede on joutunut Suomessa uhanalaiseksi, joten vaarana on jälkeen jääminen kansainvälisesti kukoistavasta monitieteisestä alasta. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa vuotuinen 12 opiskelijan sisäänotto ja viiden maisterin valmistuminen ei riitä itsenäiseksi tutkintoaineeksi, vaan kognitiotieteen eloonjääminen edellyttäisi uudenlaista liittymistä joko tietojenkäsittelytieteen kanssa Kumpulan kampuksella tai osallisuutta yliopiston painoalueeksi valittuun digitaaliseen ihmistieteeseen.

## Lähteitä

Niiniluoto, Ilkka, ”Pääkirjoitus: orkideat kukoistamaan”, *Yliopisto* 1/2011.

Niiniluoto, Ilkka, ”Yliopistot ja ammattikorkeakoulut yhteiskunnallisina vaikuttajina: yhteenveto”, teoksessa *Vastuullinen ja vaikuttava: Tulokulmia korkeakoulujen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen*, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 13, Helsinki, 2015.

Nuutinen, Anu ja Lehvo, Annamaija (toim.), *Tieteen tila: Yliopistojen on tehtävä valintoja, keskittyttävä vahvuuksiinsa ja uusiin avauksiin*, Suomen Akatemia, Helsinki, 2014.

[www.aka.fi/tieteentila/humanistiset\\_tieteet\\_yhteiskuntatieteet](http://www.aka.fi/tieteentila/humanistiset_tieteet_yhteiskuntatieteet)

Treuthardt, Leena ja Nuutinen, Anu (toim.), *Tieteen tila 2012*, Suomen Akatemia, Helsinki, 2012. [www.aka.fi/tiedepolittinen-toiminta/tieteen-tila/aiemmat\\_arvioinnit](http://www.aka.fi/tiedepolittinen-toiminta/tieteen-tila/aiemmat_arvioinnit), ”Tieteen tila 2012, tieteenalakohtaiset materiaalit”

## Liite 1: Taulukko filosofian voimavaroista ja tuloksista

Tiedot on kerätty pääasiassa opetushallinnon tietopalvelu Vipusesta (<https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/>) yliopistoittain käyttäen luokitteluna tieteenalaa 611 Filosofia (2010 luokitus). Tutkinnoista, opiskelijamääristä ensisijaisia hakijoita lukuun ottamatta ja julkaisumääristä on kerätty tiedot vuosilta 2010–2014 ja laskettu niistä keskiarvo. Professoreiden, opettajien ja tutkijoiden määrät on kerätty oppiaineiden verkkosivuilta henkilöstön nimikkeiden perusteella. Henkilötyövuosien määrät on kerätty Vipusesta vuodelta 2014. HTV-määriä on kysytty myös yksiköiltä, mutta Vipusen ja yksiköiden antamat HTV-määrät eroavat joiltakin osin huomattavasti toisistaan. Yhtenäisyyden tavoittelun nimissä on alla kuitenkin yliopistojen kohdalla käytetty Vipusen tietoja, paitsi Jyväskylän yliopiston osalta, jossa yliopistolla havaittiin virhe Vipuseen ilmoitetuissa tiedoissa<sup>2</sup>. QS World University Rankingin kohdalla on ilmoitettu yliopiston paras sijoitus tieteenalalla 2013–2015 ([www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/](http://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/), Arts & Humanities, Philosophy). Kansainvälisiä vierailuja ei ole Vipusessa eritelty filosofian osalta, joten ne tiedot ovat mukana vain psykologian tiedoissa.

<b>Filosofia</b>	<b>HY</b>	<b>JY</b>	<b>TaY</b>	<b>TY</b>	<b>ÅA</b>	<b>ISY</b>
<b>Henkilöstö</b>						
<i>Professorit</i>	6	3	2	4	1	0
<i>Opettajat</i>	6	4	5	2	2	1
<i>Tutkijat</i>	37	13	13	24	20	1
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta I porras htv:t 2014</i>	25,2	3,2	2,2	4	1	0
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta II porras htv:t 2014</i>	24,8	4,8	3	4,6	1,4	0
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta III porras htv:t 2014</i>	26,9	3,2	2,4	0	1	0,6
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta IV porras htv:t 2014</i>	14,8	2,4	2,3	3,6	1,6	0
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta tuntiop. ym. htv:t 2014</i>	3,5	0,8	0	0	0	0,1
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta htv:t 2014 yhteensä</i>	95,2	14,4	9,9	12,2	5	0,7
<b>Tutkinnot (ka 2010-2014)</b>						
<i>Kandidaatin tutkinnot</i>	34	15	11	14	2	5
<i>Maisterin tutkinnot</i>	25	14	9	9	3	4
<i>Tohtorin tutkinnot</i>	6	0	1	1	0	0
<b>Opiskelijat</b>						
<i>Uusia opiskelijoita vuosittain (ka 2010-2014)</i>	24	15	11	12	6	0
<i>Ensisijaiset hakijat 2014</i>	185	34	68	41	N/A <sup>3</sup>	N/A
<i>55 op suorittaneiden osuus (% ka 2010-2014)</i>	14	25	11	30	23	10
<i>Lukuvuosina 2001/02-2005/06 aloittaneiden läpäisy</i>	29	45	24	34	37	30
<i>Työllistyneiden tilanne (% ka 2010-2014)</i>	70	61	58	74	48	73
<b>Julkaisut (ka 2010-2014)</b>						
<i>Julkaisut yhteensä</i>	337	73	40	56	42	20
<i>JUFO-luokka 1</i>	93	22	19	18	7	6
<i>JUFO-luokka 2</i>	96	20	9	20	7	5
<i>JUFO-luokka 3</i>	14	2	2	2	0	0
<b>Paras QS World University Ranking 2013-2015</b>	46	151-200	151-200	101-150	-	-

<sup>2</sup> Suunnittelija Jenni Kokko, Strateginen kehittäminen, Yliopistopalvelut, Jyväskylän yliopisto.

<sup>3</sup> Åbo Akademin osalta ei ole olemassa hakukohdetta nimeltä filosofia, vaan hakukohde nimeltä "Kulttuurin, perinteen ja historian koulutusohjelma, humanististen tieteiden kandidaatti ja filosofian maisteri", jonka sisällä valitaan myös filosofian opiskelijat. Näin ollen filosofian hakijoita ei voida eritellä.

## Liite 2: Taulukko psykologian voimavaroista ja tuloksista

Tiedot on kerätty pääasiassa opetushallinnon tietopalvelu Vipusesta (<https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/>) yliopistoittain käyttäen luokitteluna tieteenalaa 515 Psykologia (2010 luokitus). Tutkinnoista, opiskelijamääristä ensisijaisia hakijoita lukuun ottamatta, julkaisumääristä, erikoispsykologikoulutuksesta ja kansainvälisistä vierailuista on kerätty tiedot vuosilta 2010–2014 ja laskettu niistä keskiarvo. Professoreiden, opettajien ja tutkijoiden määrät on kerätty oppiaineiden verkkosivuilta henkilöstön nimikkeiden perusteella. Henkilötyövuosien määrät on kerätty Vipusesta vuodelta 2014. HTV-määriä on kysytty myös yksiköiltä, mutta Vipusen ja yksiköiden antamat HTV-määrät eroavat joiltakin osin huomattavasti toisistaan. Yhtenäisyyden tavoittelun nimissä on alla kaikkien yliopistojen kohdalla käytetty Vipusen tietoja. QS World University Rankingin kohdalla on ilmoitettu yliopiston paras sijoitus tieteenalalla 2013–2015 ([www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/](http://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/), Life Sciences & Medicine, Psychology). Erikoispsykologikoulutuksen tiedot on kerätty Psykonet-yliopistoverkoston vuosiraporteista.

<b>Psykologia</b>	<b>HY</b>	<b>ISY</b>	<b>JY</b>	<b>TaY</b>	<b>TY</b>	<b>ÅA</b>
<b>Henkilöstö</b>						
<i>Professorit</i>	8	4	9	5	6	3
<i>Opettajat</i>	18	6	5	8	10	4
<i>Tutkijat</i>	72	4	43	19	20	34
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta I porras htv:t 2014</i>	32	2	16,6	6,9	6,9	6
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta II porras htv:t 2014</i>	16,9	2,6	26,2	6,9	10,8	5,8
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta III porras htv:t 2014</i>	28,7	3,5	3,4	4,8	4	1,4
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta IV porras htv:t 2014</i>	7,1	3	9	5	5,7	2,7
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta tuntiop. ym. htv:t 2014</i>	16	0,5	0,2	0	0,2	0
<i>Opetus- ja tutkimushenkilökunta htv:t 2014 yhteensä</i>	100,7	11,6	55,4	23,6	27,6	15,9
<b>Tutkinnot (ka 2010-2014)</b>						
<i>Kandidaatin tutkinnot</i>	87	29	73	40	37	20
<i>Maisterin tutkinnot</i>	76	27	76	40	31	31
<i>Tohtorin tutkinnot</i>	27	4	11	9	4	5
<b>Opiskelijat</b>						
<i>Uusia opiskelijoita vuosittain (ka 2010-2014)</i>	72	24	58	31	30	24
<i>Ensisijaiset hakijat 2014</i>	1839	585	835	471	268	208
<i>55 op suorittaneiden osuus (% ka 2010-2014)</i>	30	43	51	32	38	40
<i>Lukuvuosina 2001/02-2005/06 aloittaneiden läpäisy</i>	64	69	82	69	81	70
<i>Työllistyneiden tilanne (% ka 2010-2014)</i>	88	92	92	87	97	91
<b>Julkaisut (ka 2010-2014)</b>						
<i>Julkaisut yhteensä</i>	200	23	147	61	78	29
<i>JUFO-luokka 1</i>	70	13	49	25	19	11
<i>JUFO-luokka 2</i>	63	4	35	17	30	10
<i>JUFO-luokka 3</i>	26	1	14	7	13	2
<b>Paras QS World University Ranking 2013-2015</b>	51-100	-	101-150	-	101-150	151-200
<i>Erikoispsykologikoulutuksesta valmistuneet</i>	10	1	6	2	5	1
<i>Kansainväliset vierailut</i>	13	1	35	7	25	8